

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • MAI 2021 • NR.5 (183)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Mădălin Necșuțu, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Leonid Litra, cercetător superior la Centrul Noua Europa din Kiev, Ucraina: „Sporirea prezenței ruse în Marea Neagră este garantată în următorii ani”
2. Editorial de Natalia Stercul, expert al Asociației pentru Politică Externă a Moldovei (APE): „Situația explozivă din estul Ucrainei și consecințele ei pentru securitatea regională”
3. Iulian Fota, director general al Institutului Diplomatic Român (IDR) de la București: „Trupele Rusiei din regiunea transnistreană au relevanță doar pentru Republica Moldova”
4. Laura Zghibarta, asistentă de proiect și cercetător junior al Asociației pentru Politică Externă (APE): „Cazul Ucrainei și definirea unei politici externe, interne sau de apărare și securitate pentru Republica Moldova”

Știri pe scurt:

Ambasadorul UE la Chișinău, Peter Michalko, a declarat într-un interviu oferit pe 6 mai postului Radio Chișinău că pentru Republica Moldova este foarte important ca noul Parlament să susțină în mod credibil un guvern care va putea să realizeze reforme importante, pentru ca viața oamenilor să fie mai bună. „Este foarte important ca noul parlament să susțină în mod credibil un guvern care va putea să realizeze aceste reforme importante, pentru ca viața oamenilor să fie mai bună. Acest lucru este în linie cu relațiile noastre bazate pe Acordul de Asociere, sperăm că vom vedea implementarea Acordului de Asociere în viitor, în parteneriat cu instituțiile din Republica Moldova, cu un nou guvern, cu un nou parlament, așa cum își doresc cetățenii Republicii Moldova”, a declarat diplomatul european. Michalko a adăugat că este foarte necesar ca alegerile parlamentare de pe 11 iulie să fie unele libere și corecte, transparente și credibile și să aducă rezultate în conformitate cu voința cetățenilor.

Președinta R. Moldova, Maia Sandu, a efectuat pe 19-20 mai o vizită oficială la Berlin. Potrivit unui comunicat de presă al Președinției, vizita a avut loc la invitația președintelui Republicii Federale Germania, Frank-Walter Steinmeier, „având ca scop să dea un nou impuls relațiilor bilaterale dintre cele două state”. În prima zi a vizitei, Maia Sandu a avut întrevederi cu președintele Germaniei, Frank-Walter Steinmeier și în după-amiaza aceleiași zile, președinta Sandu a avut discuții online cu cancelarul german, Angela Merkel. De asemenea, în cadrul vizitei oficiale la Berlin, Maia Sandu a participat la discuții pe teme ce privesc Republica Moldova în Comisia Parlamentară pentru Afaceri Externe și în Comisia pentru Afaceri Europene și a avut întrevederi cu deputați din fracțiunile CDU/CSU, SPD, Partidul Verde din Bundestag. Sandu a pus în discuție mai multe subiecte, cum ar fi: modul în care pot fi îmbunătățite relațiile bilaterale dintre Germania și Republica Moldova, situația politică și de securitate din țară și din regiune, susținerea de care Moldova are nevoie pentru atenuarea consecințelor pandemiei, cooperare economică mai puternică, îmbunătățirea condițiilor pentru diaspora moldovenească din Germania.

Liderul Partidului Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), Igor Dodon, și liderul Partidului Comunist din Republica Moldova (PCRM), Vladimir Voronin, au semnat, pe 12 mai, documentul oficial de creare a Blocului Electoral al PSRM și PCRM în perspectiva alegerilor parlamentare anticipate ce vor avea loc pe 11 iulie. Igor Dodon a lansat și primele elemente ideologice ale noului bloc, mizând pe un discurs împotriva Occidentului. „Factorii străini, cu ajutorul instrumentelor lor politice de la Chișinău, vor să impună cetățenilor un set de pseudo-valori, anti-familie, anti-creștine, improprii națiunii noastre. De asemenea, se urmărește lichidarea identității moldovenești, inclusiv prin interzicerea limbii moldovenești. Se urmărește transformarea țării noastre într-o colonie, care să devină o sursă de forță de muncă ieftină, pământ ieftin vândut străinilor etc” a scris Dodon pe pagina sa de Facebook.

Republica Moldova pe linia pericolelor de securitate Moscova-Kiev

Trupe ruse de pacificare în timpul misiunii

Mădălin Necșuțu

Contextul regional tulbure din regiune cauzat de tensiunile politico-militare dintre Moscova și Kiev ar trebui să pună cumva în gardă autoritățile de la Chișinău. Deși nu se află direct pe linia potențialelor pericole militare dintre Ucraina și Rusia, Republica Moldova va trebui să

monitorizeze atent mișcările de trupe din regiunea separatistă transnistreană, ghidându-se evident după vorba că „paza bună trece primejdia rea”.

În ciuda unei relative destinderi la suprafață, presiunea asupra autorităților de la Kiev din partea Moscovei rămâne constantă. Doar circa 20%

din trupele masate de ruși luna trecută la granițele Ucrainei au fost retrase, astfel că Ucraina încă stă cu sabia lui Damocles deasupra capului. Disputele interne ale președintelui Volodimir Zelensky pe interiorul Ucrainei cu elementele politice rusești și oligarhi din spatele lor sunt surse adiționale de tensiune.

► Totodată, dorința tot mai vizibilă a lui Zelensky de a candida pentru un al doilea mandat în care acesta dă semne că nu mai vrea să adopte o poziție conciliantă față de Moscova, la fel cum s-a întâmplat până de curând, complică și mai tare lucrurile. Rămânând tot la capitolul alegeri, dar de data aceasta în Rusia, scrutinul parlamentare de la toamnă complică și mai tare ecuația tensionată din regiune pe fondul scăderii popularității lui Vladimir Putin undeva un pic mai mult de 60%.

Sigur, pentru o democrație veritabilă acesta este un scor dictatorial, dar pentru un regim autocrat, așa cum este el la Moscova, acest scor este mai degrabă unul îngrijorător, comparând cu scorurile lui Putin după Războiul Georgian din 2008 și cel de după anexarea Crimeii, unde cota de popularitate a liderului de la Kremlin urcase undeva între 80-90%.

Istoria ultimelor două decade ne-a arătat că Putin a folosit puterea armată în exterior pentru a-și ridica rating-ul politic pe interior, fapt ce este luat în calcul și în perspectiva alegerilor parlamentare din Federația Rusă ce vor avea loc în toamna acestui an.

În tot acest context, Republica Moldova a asistat impasibilă la aceste manevre. Cum circa 11% din teritoriul său îl reprezintă o regiune separatistă și Rusia încă menține în jur de 1.500 - 2.000 pe teritoriul său ar trebui să pună în gardă Chișinăul în astfel de vremuri agitate. În schimb, autoritățile de la Chișinău sunt mai degrabă preocupate de problemele politice curente din interior și acorda o importanță minimală acestor chestiuni ce se produc pe arena internațională, dar și în regiunea din care face parte. Rămâne de văzut ce rol vor juca aceste tensiuni ruso-ucrainene asupra Chișinăului.

Sporirea prezenței ruse în Marea Neagră este garantată în următorii ani

Leonid Litra, cercetător superior la Centrul Noua Europa din Kiev, Ucraina

Specialistul în relații internaționale și spațiul post-sovietic, Leonid Litra, a vorbit, într-un interviu pentru buletinul nostru, despre ce înseamnă astăzi amenințarea armată rusă în regiune, în contextul unui militarism tot mai vizibil al Moscovei. Am discutat despre mizele pentru care Rusia presează astăzi Kievul și ce înseamnă, în acest peisaj periculos, un sprijin din partea Occidentului pentru Kiev. Securitatea Republicii Moldova prin prisma trupelor rusești din regiunea separatistă transnistreană s-a aflat, de asemenea, în mijlocul discuțiilor

noastre. Vă invităm să citiți pe larg concluziile expertului invitat de noi pentru a discuta despre provocările actuale de securitate din regiune:

■ Care este situația actuală în estul Ucrainei? Ce ar însemna un acord viabil pentru Kiev în negocierile cu Rusia privind estul țării controlat de separatiștii proruși?

■ Situația actuală este una de natură îngrijorătoare pentru că Ucraina, în ultimii doi ani de mandat ai actualului președinte Volodimir Zelensky, a făcut eforturi foarte mari pentru a stabili conflictul din estul țării. Chiar dacă Ucraina nu se face

responsabilă de generarea acestui conflict, eforturile au fost foarte mari, inclusiv concesii din partea sa pe anumite subiecte pentru a predispuce Rusia spre un dialog mai constructiv.

Au existat câteva luni de încetare a focului care a fost o perioadă relativ stabilă. Spun relativ, deoarece în toată această perioadă au existat victime pe linia de demarcație. Acum, în ultima perioadă, vedem o escaladare a situației, ceea ce îngrijorează foarte mult pentru că, într-o anumită măsură, acele eforturi care au fost făcute în ultimii doi ani nu mai sunt vizibile din cauza acestei situații.

Și mai avem aici și această concentrare de forțe la frontiera cu Ucraina care adaugă și mai multă tensiune și nervozitate în rezolvarea conflictului din estul țării.

■ Cât de multe s-au schimbat de la anunțul retragerii trupelor ruse din jurul granițelor Ucrainei? Mai există aceea presiune asupra Ucrainei din punct de vedere militar, în condițiile în care SUA estimează o retragere doar cu circa 20% a efectivelor ruse, de la 100.000 de militari până undeva la 80.000 de soldați care rămân pe poziții?

■ Da, există aceste temeri, datele partenerilor Ucrainei arată că o bună parte din aceste trupe ruse rămân pe poziții de potențial risc pentru Ucraina. Unicul lucru care mai liniștește un pic este că aceste trupe nu au câteva elemente care fac parte din planul de atac.

Unul ar fi comunicarea specială și tot felul de alte elemente militare care, de obicei, sunt parte dintr-un plan de atac și care acum nu sunt vizibile. Cu toate acestea, cred că nu putem fi liniștiți

din această cauză, pentru că lecția din 2014 ne-a arătat clar tuturor că totul se poate schimba foarte repede și trebuie să fim vigilenți.

Aici nu este vorba doar de Ucraina, ci de întreaga zonă a Mării Negre pentru că în acest moment există o probabilitate foarte mare să fie afectate direct UE și NATO în această zonă a Mării Negre.

Deoarece, după cum știți, Rusia a blocat accesul în Marea Azov. De asemenea, și-a întărit flota din Marea Azov, aducând 15 nave de atac din Marea Caspică. Așadar, o bună parte din litoralul care de iure aparține Ucrainei este controlat de Rusia în acest moment.

Presiunile aici cresc și este nevoie de România, Bulgaria și Turcia pentru a încerca să menținem un echilibru de forțe la Marea Neagră.

■ Atât președintele ucrainean Volodimir Zelensky, cât și Vladimir Putin doresc să crească în sondaje. În Rusia, de altfel, urmează și alegeri parlamentare în toamnă. Credeți că Putin ar putea forța nota și escalada tensiunile în privința Ucrainei? Poate chiar militar direct sau indirect prin rebelii proruși pe care îi controlează în estul Ucrainei? Există acest pericol?

Eu cred că Vladimir Putin are o problemă de imagine, chiar dacă este cel mai popular politician din Rusia. Are un rating de aprobare de aproximativ 60%, ceea ce este mult pentru un stat democratic, dar ceea ce este foarte puțin în raport cu ce vedeam în anii trecuți, atunci când avea 75-80%.

Acest lucru s-a schimbat după „cazul Navalnii”, mai ales în sectorul votanților

tineri care sunt mai flexibili în viziuni politice. Aici, Putin va trebui să calculeze foarte bine dacă o potențială escaladare ar putea aduce mai multe beneficii sau nu.

Eu cred că ceea ce s-a întâmplat recent a fost o acțiune cu proiecții multiple în care s-a dorit să se vadă câteva lucruri în urma concentrării de forțe. Primul a fost să se testeze angajamentul SUA față de Ucraina și anume ca Rusia să vadă cum reacționează noua administrație de la Casa Albă la eventuale escaladări de tensiuni din regiune. Apoi, Rusia a dorit să facă Ucraina mai flexibilă în negocierile cu Moscova și, de asemenea, să testeze în plan intern cum reacționează opinia publică rusă la o eventuală nouă campanie militară în Ucraina.

Și toată lumea își dă seama acum că, spre deosebire de 2014, un atac în Ucraina nu mai poate avea loc într-un mod opac cu forțe neidentificate.

Acum, Rusia este nevoită să-și dea pe față cărțile pentru că altfel nu va putea efectua acest atac, deoarece nici Ucraina nu mai este țara din 2014. Așadar, multe lucruri au evoluat foarte mult.

Referitor la rating-ul politic al lui Zelensky, el a promovat conștient o politică de conciliere, chiar dacă din punctul meu de vedere una făcută prea devreme, pentru a pune în practică un slogan electoral pe care l-a avut în campanie și anume încheierea războiului.

Dar asta nu i-a adus un plus de imagine, deoarece concesii au fost făcute, dar n-au prea fost rezultate în sensul dorit de el. Acum, după cum se prefigurează participarea lui Zelensky pentru un nou

mandat prezidențial, el a început să facă pași mult mai siguri.

Mă refer aici la cazul lui Viktor Medvedciuk și încercarea de a destabiliza rețeaua de influență rusă în Ucraina. Și nu doar cazul lui Medvedciuk, fiind vorba de mai multe cazuri pe care le putem vedea în deciziile Consiliului de Securitate al Ucrainei și asta i-a adus lui Zelensky un plus foarte mare.

Dacă comparăm rating-ul lui Zelensky de dinainte episodului cu Medvedciuk, el a crescut cu aproximativ 15%, ceea ce este o performanță foarte bună într-un timp atât de scurt.

■ **Cum vedeți prezența militară a Rusiei în regiunea Mării Negre? Ne putem aștepta la o prezență militară sporită în următorii ani sau nu? Ce înseamnă acest lucru pentru Ucraina?**

■ Această sporire a prezenței ruse în Marea Neagră este garantată în următorii ani. Rusia a încercat să pună presiune pe Ucraina prin prisma celor două porturi mari ucrainene din Marea Azov – Mariupol și Berdyansk.

Prin portul Mariupol, Ucraina exportă foarte mult și este un centru industrial important. Incapacitatea de a exporta pe mare este o presiune care face mai vulnerabilă Ucraina în fața Rusiei.

Bănuiesc că aceeași intenție o are Rusia pentru blocarea celui mai mare centru maritim din Ucraina – Odesa. Mizele sunt foarte mari, pentru că acum acesta este unicul canal funcțional al Ucrainei pe cale maritimă, are prezintă un avantaj foarte mare în acest moment.

De aceea, cred că Rusia va încerca să-și intensifice prezența și aici va fi

nevoie pentru Ucraina de sprijinul partenerilor occidentali, deoarece, fără patrulare comună în zona Odesei și cea adiacentă, nu putem vorbi de o siguranță în această regiune.

E foarte bine dacă summit-ul NATO, care urmează să aibă loc luna viitoare, va fi atent și la acest subiect. Eu îmi amintesc încercările României de a concentra atenția pe acest subiect care nu au fost întotdeauna cu succes, dar acum NATO va trebui să ia în calcul aceste aspecte.

■ **Pentru a stopa eventuale aspirații ale unor țări ex-sovietice în drumul spre spațiul euroatlantic, Moscova și-a făcut o practică în ultimele trei decade să deschidă conflicte care sunt azi fie înghețate, fie în stadiu latent. Întrebarea este dacă NATO ar trebui să sprijine mai mult Ucraina, Moldova și Georgia și să întărească legăturile cu aceste țări, chiar și până la aderare, în ciuda acestui joc al Moscovei?**

■ Într-adevăr, aceasta este și una din recomandările pe care le-am făcut într-un recent studiu pe care l-am publicat noi, aici, la Centrul „New Europe” din Kiev. Acest lucru ar descuraja cumva Rusia să folosească acest instrument în împiedicarea aderării la NATO și UE, deoarece în cazul Moldovei nu există ambiții de a deveni stat membru NATO. Dar asta nu convinge oricum Rusia să-și retragă trupele care se află ilegal în zona transnistreană.

Există un manual publicat de NATO, un fel de *policy guide* (ghid de politici – n.red.), de prin anii '90, care spune că țările care au conflicte pe teritoriul lor nu sunt eligibile pentru integrarea în NATO. Eu cred că această decizie trebuie revăzută și chiar ar crea o ambiguitate strategică în toată această discuție.

Eu aș vrea în același timp să spun că subiectul aderării la NATO trebuie să fie tratat cu o delicatețe maximă, deoarece, dacă ne imaginăm o situație în care Ucraina primește mâine un MAP (Membership Action Plan – o foaie de parcurs pentru aderare, n.red) și poimâine Rusia atacă Ucraina, atunci acest MAP nu ajută prea mult pentru că nu poate fi activat articolul 5 (denumit și „principiul muschetarilor în care toate statele membre NATO intervin în cazul în care unul dintre ele este atacat – n.red.).

Trebuie să existe o strategie bine pusă la punct și de aceea Ucraina, așa cum ați menționat în întrebare, are nevoie de sprijin. În primul rând, de sprijin naval în Marea Neagră și apoi capacitate de apărare aeriană, deoarece acestea sunt puncte slabe ale Ucrainei în acest moment.

■ **Trecând, cu voia Dvs. la Republica Moldova, ministrul Apărării de la Chișinău, Victor Gaiciuc, spunea luna trecută că Republica Moldova nu are de ce să-și facă griji în privința tensiunilor din regiune cu Rusia. Dânsul mai afirma că exercițiile militare ruso-transnistrene din regiunea separatistă a Moldovei nu ar trebui să îngrijoreze. Dvs. cum apreciați această relaxare a autorităților militare de la Chișinău în acest context regional tulbure?**

■ Mie mi se pare cel puțin ciudată această declarație, nici nu știu dacă ar putea sau nu să intre sub incidența codului penal, dar vreau să fac aici o paralelă cu Ucraina. Acum, Ucraina investighează cazul din Acordurile de la Harkov (acord semnat la Sevastopol între Ucraina și Rusia în 2010 prin care se concesiona Moscovei acest port pe 25 de ani

începând cu 2017 – n.red.) care au fost semnate de fostul președinte Ianukovici.

Se caută acum dacă deputații care au votat și apoi guvernul care a decis atunci semnarea acestor acorduri au fost sau nu implicați în trădare de țară. Cred că în ultimii ani, de la independența Republicii Moldova din 1991 încoace, am avut multe declarații din acestea care se pot califica sub acest termen.

Dar, dincolo de calificările juridice, vreau să spun că Republica Moldova trebuie să fie foarte atentă la ceea ce se întâmplă și trebuie să fie deranjată de acest lucru pentru că, pe teritoriul său, se află forțe ilegale ruse.

Chiar și faptul că Rusia, care pretinde a fi un mediator, un garant în soluționarea conflictului transnistrean, participă cu forțele transnistrene la un exercițiu militar ridică foarte mari semne de întrebare.

Inclusiv privind misiunea de pacificare prin care Moscova pretinde că ar fi una de succes. Aici, practic, Rusia își creează un deserviciu, deoarece rolul de pacificator al Rusiei în regiune este foarte tare șifonat de această situație.

■ **Cât de mare mai este astăzi pericolul dinspre Transnistria pe dimensiunea de securitate pentru Republica Moldova?**

■ Este foarte greu să estimăm acum. Și ei, rușii, au foarte mari probleme în regiune. Inclusiv prin faptul că Armata rusă contractează militari de pe loc din regiunea transnistreană. Militarii ruși sunt puternic subfinanțați și în Transnistria.

Totuși, chiar dacă aceste forțe din Transnistria nu sunt pregătite la un nivel foarte bun, capacitatea lor de a produce eventuale pagube este foarte mare. Din cauza asta, Moldova trebuie să se gândească foarte bine la limitarea daunelor în regiune.

Și Ucraina se gândește la acest lucru. Kievul înțelege mărirea forțelor militare din Transnistria și asta reprezintă doar un mic pericol, dar acesta sustrage foarte mult atenția. Deoarece, Ucraina are nevoie să aibă trupe și în această parte, pentru a preveni „cel mai rău scenariu” dinspre regiunea transnistreană.

■ **Chiar Armata Ucrainei a deplasat luna trecută trupe pe segmentul de frontieră transnistrean, acest lucru fiind arătat în imagini.**

■ Mie mi se pare argumentată această mișcare de trupe. Ucraina are împreună cu Rusia aproximativ 3.000 de kilometri de frontieră terestră și vreo câteva sute de kilometri de frontieră maritimă. Pe lângă riscul imediat din partea Rusiei, mai există trupe și în regiunea transnistreană.

Mai există trupe comune pentru exerciții în Belarus și Ucraina se află într-o poziție inconfortabilă. Este încercuită practic din toate părțile, în afară de partea de nord-est.

■ **Este nevoie acum de o cooperare mai mare în sectorul militar dintre Republica Moldova și Ucraina? Dacă da, de ce și cum s-ar putea realiza acest lucru?**

■ Există o colaborare între cele două țări. Ea a căpătat mai mult sens până în 2014 (anexarea Crimeii –n.red.). Până atunci, Ucraina nu prea înțelegea

Republica Moldova. Acum o înțelege foarte bine. Mai mult, dacă până acum Republica Moldova putea să dea sfaturi Ucrainei, acum Ucraina este în postura de a-i da sfaturi Moldovei.

Primii și cei mai importanți pași care au fost făcuți a fost interzicerea aceluiași tranzit pentru aprovizionarea trupelor ruse din regiune transnistreană.

Atât Ucraina, cât și Moldova, trebuie să fie interesate să se asigure că în regiunea transnistreană nu va exista un focar militar. Elitele din Transnistria fac bani din această regiune și sunt interesate de păstrarea status quo-ului, cu toate că Moscova are ultimul cuvânt de spus. Sper că această regiune va rămâne una pașnică, dar în același timp, cred că Republica Moldova are nevoie de un program mai amplu de apărare.

Dacă priviți bugetul de apărare (circa 0,39% din PIB), acesta pare a fi o glumă, dar nu este. Din aceștia se asigură salariile și eventual vopsirea a câtorva pereți.

În condițiile în care avem o situație atât de tensionată în regiune, Moldova trebuie să se gândească mai mult la cheltuielile pe care le face pentru capacitățile sale defensive. Moldova nu le are acum și asta este marea problemă. Ucraina și Moldova pot participa acum la exerciții militare.

Acum avem un guvern nefavorabil, cu declarații deocheate, dar situația s-ar putea schimba în curând foarte mult. Foarte mult va depinde de viitoarea configurație politică de la Chișinău, deoarece în Ucraina există o simpatie pentru Maia Sandu, dar o mare doză de neîncredere pentru acest guvern existent. Este nevoie de o cooperare la nivelul tuturor instituțiilor din Ucraina și Republica Moldova.

Editorial

Situația explozivă din estul Ucrainei și consecințele ei pentru securitatea regională

Escaladarea tensiunilor în estul Ucrainei ca urmare a deplasării și concentrării echipamentului militar rus și a personalului militar în apropierea granițelor Ucrainei, care a fost observată de la începutul anului 2021 și intensificată în primăvară, a accentuat sentimentele militariste și a exacerbă și mai mult problemele regionale de securitate. Lipsa de claritate cu privire la planurile Moscovei și acțiunile sale ulterioare a destabilizat în mod semnificativ situația, adâncind-o, și a creat motive întemeiate pentru temeri cu privire la creșterea unui centru de conflict ca urmare a acțiunilor Rusiei.

Gradul de tensiune din estul Ucrainei atinge apogeul

După anexarea Crimeei, aceasta a fost faza de vârf a escaladării tensiunii în regiune. Rusia, sub pretextul pregătirii exercițiilor militare „Vestul 2021”, a dislocat două armate și trei trupe aeriene la granițele de vest ale țării. Rămâne neclar dacă acesta a fost un act de intimidare geopolitică sau o repetiție pentru o invazie la scară largă a Ucrainei. Situația explozivă din Donbass nu ar putea lăsa indiferenți actorii internaționali și liderii mondiali.

Avertismentele împotriva Rusiei de la Washington, UE și reprezentanții OSCE au fost exprimate pe parcursul

Natalia Stercul,
expert al Asociației pentru Politică
Externă a Moldovei (APE)

întregii perioade de escaladare, până la declarațiile Rusiei despre retragerea trupelor sale. Partenerii internaționali și-au exprimat asigurările de sprijin necondiționat pentru Ucraina. Astfel, gradul de confruntare dintre Rusia și Occident a fost ridicat la un nivel fără precedent.

Confruntarea armată din Donbass a devenit un fel de factor de fond care împiedică orice proces de reglementare în regiune. Acest lucru îi convine Rusiei, care încearcă să-și păstreze influența tradițională aici. Prezența conflictelor locale în Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabakh, regiunea transnistreană oferă Rusiei avantaje suplimentare de control și influență asupra cursului evenimentelor.

Astfel, escaladarea conflictului din Donbass și tensiunile din estul Ucrainei au un impact asupra dinamicii acestor conflicte și amână procesul de soluționare, de-ocupare a teritoriilor și retragerea trupelor rusești.

Riscurile de a găsi o alternativă la Acordurile de la Minsk

Au trecut șase ani de la semnarea Acordurilor de la Minsk menite să detensioneze conflictul din estul Ucrainei, cu toate acestea, pacea nu a fost obținută în Donbas. Poziția Rusiei este destul de categorică în

această problemă, deoarece consideră că Acordurile de la Minsk sunt singura bază pentru depășirea crizei din Ucraina, care nu are altă alternativă.

Pornind de la aceasta, există o înțelegere clară în Occident că implicarea în formatul Normandiei al celor patru țări și păstrarea vizibilității Acordurilor de la Minsk împiedică Rusia să recunoască republicile populare din Donbass. Anume din acest motiv, în timpul escaladării conflictului din estul Ucrainei, președintele francez Manuel Macron și cancelarul german Angela Merkel au subliniat importanța punerii în aplicare a Acordurilor de la Minsk și a continuării negocierilor în formatul Normandiei. Ucraina este în favoarea schimbării formatului Minsk, neînțelegând pe deplin toate riscurile acestui pas. În încercările sale de stabilizare a situației, președintele Ucrainei, V. Zelensky, caută posibile modalități de a se întâlni cu V. Putin.

Rusia a subliniat în repetate rânduri că nu este parte la conflictul politic intern din Ucraina și că discuția problemelor din Donbass ar trebui să aibă loc cu liderii teritoriilor regiunilor Donetsk și Luhansk care nu sunt controlate de Ucraina.

Astfel de declarații indică în mod clar că posibilitățile de reintegrare a teritoriilor ocupate temporar din Ucraina depind în mare măsură de existența reală a Acordurilor de la Minsk. Refuzul direct al Ucrainei de la acestea poate fi plin de consecințe ireversibile, care vor avea un impact direct asupra procesului de soluționare a altor conflicte locale din regiune.

Planul de acțiune pentru aderarea la NATO, o cale către securitate pentru Ucraina și regiune

Declarațiile Moscovei cu privire la retragerea trupelor de la frontiera Ucrainei au redus oarecum într-adevăr gradul de tensiune. Cu toate acestea, demonstrarea de către Rusiei a „liniilor sale roșii” clar delimitate nu exclude posibilitatea utilizării forței militare în viitor. Înțelegerea acestui fapt a contribuit în mare măsură la căutarea de sprijin din partea Ucrainei în direcția NATO.

Planul de acțiune pentru aderarea la NATO, potrivit Kievului, poate fi un semnal pentru Rusia, deoarece aceasta este singura modalitate de a pune capăt războiului din Donbass și de a asigura securitatea Ucrainei și a Europei centrale. La summitul de la Bruxelles, care va avea loc pe 14 iunie 2021, reprezentanții statelor membre NATO vor discuta despre așa-numita „foaie de parcurs” pentru admiterea Ucrainei în rândurile lor.

Reacția Rusiei este în mod evident înăsprirea retoricii militariste, a provocărilor și suport în confruntările locale care pot crește cu scopul de a destabiliza situația din estul Ucrainei. Acest lucru este confirmat și de rapoartele actuale ale serviciilor de informare conform cărora marea majoritate a forțelor militare ruse rămân aproape de granițele Ucrainei.

Ucraina face parte din regiunea Mării Negre, care astăzi este extrem de instabilă, mai ales având în vedere blocarea Mării Azov, strâmtoării Kerch și blocarea parțială a Mării Negre. Procesele aflate în desfășurare în regiunea Mării Negre sunt extrem de importante pentru securitatea regională. În condițiile actuale, este nevoie de o sinergie a acțiunilor țărilor din regiune, precum și de sprijin din partea Occidentului.

Aceasta se referă, în primul rând, la problemele de patrulare în Marea Neagră, desfășurarea de exerciții militare comune în bazinul Mării Negre și modelarea acțiunilor în situații care vizează prevenirea blocării Mării Negre.

În condițiile actuale, Ucraina încearcă să pună bazele pentru acțiuni preventive și de rezistență durabilă din partea Rusia în toate direcțiile - pe uscat, pe mare, în aer, în spațiul informațional și cibernetic. Mobilizarea eforturilor comune ale statelor din regiune menite să mențină pacea, securitatea și stabilitatea este o prioritate în condițiile actuale. Aprofundarea cooperării în domeniul securității și apărării ar trebui să se bazeze pe sincronizarea acțiunilor comune în materie de interacțiune și răspuns operațional-strategic.

Trupele Rusiei din regiunea transnistreană au relevanță doar pentru Republica Moldova

Julian Fota, director general al Institutului Diplomatic Român (IDR) de la București și fost consilier prezidențial pe probleme de securitate

Expertul român în relații internaționale și probleme de securitate, Julian Fota, a avut amabilitatea să ne acorde un interviu în cadrul căruia am discutat o gamă largă de probleme ce țin de securitatea Republicii Moldova și poziționarea ei în contextul geopolitic tulbure din regiune. Trupele ruse din regiunea separatistă transnistreană, jocul pe care îl face Moscova în Republica Moldova, precum și raportarea președintei Maia Sandu la relația cu Rusia au fost subiecte abordate în timpul discuțiilor noastre. Vă invităm să lecturați pe larg interviul:

■ **Contează în vreun fel Republica Moldova în această ecuație mai mare a tensiunilor regionale create de manevrele militare ale Rusiei în jurul granițelor Ucrainei?**

■ Contează pentru România. Dincolo de România, Republica Moldova nu are o importanță geopolitică aparte prea mare. Republica Moldova este foarte importantă pentru România și pentru că este unul dintre vecinii noștri și, firesc, cu toții ne dorim vecini așezați, prosperi, stabili și democrațici.

Al doilea este elementul cel sentimental care ne leagă. Suntem

totuși, în România și, în mare măsură în Republica Moldova, același popor cu o istorie comună. Avem acest element de sânge care nu poate fi ignorat.

Republica Moldova este o țară mică și nefiind, geopolitic vorbind, așezată pe niciun traseu important nici de conducte, nici de drumuri comerciale, și așa mai departe, are o importanță mult mai scăzută decât Ucraina, care în acest moment este clar una dintre marile mize europene și ale Occidentului. La fel și în comparație cu Georgia, țară prin poziția la poalele Caucazului, și pe traseul anumitor conducte și coridoare de transport înspre Marea Caspică. Și Georgia are o valoare geopolitică mai mare.

Așadar, din fostele state ale URSS sau din CSI, cred că Republica Moldova este una dintre țările cu cea mai scăzută pondere geopolitică. Nu aș vrea să fie o lipsă de respect pentru ea ca țară, dar în sine nu este o miză, spre deosebire de Ucraina care este o miză.

Cred că și Republica Moldova înțelege acest lucru. Chișinăul a căutat tot felul de asocieri, cum ar fi GUAM, pentru ca vizibilitatea ei să fie mai mare decât este în prezent.

■ **Recent, într-o declarație pentru Balkan Insight, ministrul Apărării al RM, Victor Gaiciuc, spunea că Republica Moldova nu are de ce să-și facă griji în privința tensiunilor din regiune și că exercițiile militare intensificate în regiunea separatistă transnistreană nu sunt o amenințare la adresa Chișinăului. Are sau nu Republica Moldova vreun motiv de îngrijorare în acest sens?**

■ Nici eu nu văd unul. Singurii care ar putea căuta un instrument militar pentru a fi utilizat în Republica Moldova ar putea fi rușii. Dovadă că ei și au toate contingentele acelea din Transnistria. Rușii atunci când au avut nevoie, așa cum s-a întâmplat în Georgia și Ucraina, au folosit forța militară.

Nu văd de ce ar face acest lucru în Republica Moldova. Un lucru mi se pare și ciudat, dar și interesant și anume că Republica Moldova este singura țară, cel puțin din zona europeană a URSS, care are un partid prorus. Nici Georgia, nici Ucraina nu au partide de așa natură. La fel și în Belarus, acolo unde Lukașenko nu a permis apariția niciunui partid, deoarece el dorește să monopolizeze relația cu Moscova.

În așa circumstanțe, apare întrebarea de ce să utilizezi forța militară într-o țară care are un partid prorus? Ca să-i alterezi

ponderea electorală și influența? Acesta ar fi doar un aspect. De asemenea, Republica Moldova nu pare preocupată de chestiunea de integritate teritorială. Deci, eu nu văd la Chișinău, în mare, populația Republicii Moldova preocupată (de prezența militară rusă - n.red.) așa cum se întâmplă în Georgia sau Ucraina.

Așadar, în Republica Moldova poți să faci concesii transnistrenilor, mă refer aici la „politica pașilor mici”, și populația să nu aibă nimic de zis. În Ucraina și Georgia, niciun politician nu ar îndrăzni să facă așa ceva.

Orice politician am lua din Georgia sau Ucraina care și-ar propune să facă concesii separatiștilor prorusi, din acest lucru ar ieși un scandal politic imens. Pe când, în Republica Moldova, s-au dat plăcuțe de înmatriculare transnistrenilor și alte tot felul de facilități și prerogative de suveranitate care, prin drept internațional, sunt ale guvernului central de la Chișinău. Și populația nu a protestat.

Într-un astfel de context, de ce ar strica rușii o astfel de atmosferă de simpatie față de Moscova, una mai prorusească decât în orice altă țară din zona Mării Negre?

În plus, liderii transnistreni sunt doar instrumente ale Moscovei. Deci, întrebare este următoarea: ar avea sens ca Rusia să-și folosească forța militară din Transnistria? Eu unul nu văd de ce!

Trupele ruse din Transnistria, o garanție pentru Moscova

■ **Trupele cantonate de Rusia în Republica Moldova au un efectiv de circa 1.500 – 2.000 de militari. Rolul lor este să păzească acel depozit mare de muniție de la Cobasna din regiunea transnistreană. Cu toate acestea, studiile de monitorizare a activităților trupelor ruse în Transnistria arată că ele se pregătesc constant în exerciții ofensive și nu neapărat de apărare. Am putea să credem Rusia că aceste trupe au numai un rol de pază în regiunea transnistreană?**

■ Aceste trupe ale Rusiei din regiunea transnistreană au relevanță doar pentru Republica Moldova. Relevanța lor constă în a fi poziționate, nu în a fi folosite. Trupele acelea nu au forță nici operativă și nici strategică. Doar ele în sine nu constituie o amenințare nici pentru Ucraina și nici pentru Republica Moldova. Ele sunt relevante pentru situația din Republica Moldova. Ele sunt acolo ca o garanție, dar nu văd de ce ar fi folosite pentru că nu văd o reacție politică categorică anti-rusă în Republica Moldova ca să justifice utilizarea acelor trupe.

Republica Moldova, în momentul acesta, nu ar caracteriza-o ca pe o țară anti rusă pentru că nu este așa. În Republica Moldova, chiar și forțele pro-europene, inclusiv cele

bine conturate nu au un sentiment antirusesc și nu dezvoltă o atitudine ca atare. Iarăși, de ce ai folosi trupele militare din Transnistria?

■ **În Constituție, Republica Moldova este o țară neutră. În ultimii ani, percepția publică despre NATO s-a îmbunătățit constant, chiar dacă nu foarte mult, dar totuși nu mai reprezintă acea sperietoare promovată de propaganda rusă. Cât de departe este totuși Chișinăul de NATO astăzi?**

■ Este la ani-lumină. În primul rând, în acest moment în Republica Moldova sub 30 la sută din cetățenii moldoveni vor aderarea la NATO. Ar fi cel mai mic procent din toate statele din regiunea Mării Negre. În Ucraina și Georgia, suportul public pentru NATO este semnificativ mai mare decât în Republica Moldova. Deci, moldovenii nu vor în NATO.

Când a intrat România în NATO avea peste 70%. Așadar, acea chestiune a neutralității înscrisă în Constituție este naturală, nu este una forțată. În acest moment, Republica Moldova vrea o relație cu UE și chiar aderarea la spațiul european, dar nu și în NATO.

Acum mai este și reversul medaliei și anume de ce ai folosi NATO pe post de sperietoare într-o țară care nu vrea în NATO. Adică, să sperii cetățenii cu ce? Era o chestiune să-i sperii cumva că pierd NATO, așa cum era o dată în România, dar în Republica Moldova când oamenii nu

vor în NATO nu văd de ce i-ai speria cu chestia asta.

Presiune militară sporită asupra Kievului

■ **Recent, SUA spunea că Rusia mai menține în jur de 80.000 de militari (de la circa 100.000) și că retragerea anunțată de Moscova din jurul granițelor Ucrainei s-a propus doar în cuantum foarte mic. Rămâne încă o situație periculoasă sau se merge către o destindere a tensiunilor?**

■ Rusia a mărit presiunea militară pe Ucraina pentru că ea, în perioada următoare, urmărește mai multe obiective. Cred că a vrut să-și creeze anumite oportunități și să dea și anumite semnale. Să nu uităm că urmează un proces de negocieri între SUA și Rusia. Există această discuție că la următoare vizită în Europa a domnului Biden este posibilă o întâlnire cu domnul Putin.

Așadar, cred că Rusia a vrut să arate că ea are în față și variante de cooperare și dialog și, în egală măsură, are și opțiunea confrunțabilă. Evident, punând presiune pe Ucraina.

Cu cât este mai credibilă amenințarea, cu atât această pârghie poate fi utilizată mai cu folos. Pe de altă parte, tocmai pentru că Rusia vrea să aibă cât mai multe opțiuni, nu o văd în acest moment folosind forța militară.

Și dacă ne uităm la ruși, în ultimii ani ei au fost foarte calculați și ponderați

în utilizarea forței militare. Nu mă refer numai la Crimeea sau Donbas. Ci și în Siria, sau peste tot unde au intervenit militar, au avut grijă să o facă măsurat în concentrări nu prea mari, tocmai ca să nu devină o povară foarte mare și din punct de vedere financiar și uman. Când îți mor soldați, asta se transformă totuși într-un cost politic.

Ce vreau să spun este că nu văd ce ar avea Rusia de câștigat în momentul acesta prin utilizarea forței militare, când ea are de câștigat un război politic cu și în Ucraina.

La fel ca și în cazul Transnistriei și al Republicii Moldova, Ucraina vrea să aibă o voce și un rol de jucat în politica acestor state. Rusia a pierdut oricum Ucraina anexând Crimeea. Moscova va mai pune presiune, vor mai zdrăngăni armele, va mai aduce și retrage trupe. Au blocat Marea Azov și o vor ține blocată până în octombrie.

Jocuri din acestea vor mai face, dar nu îi văd pe ruși angajându-se într-o confruntare militară violentă cu Ucraina. Aceasta este o țară mult mai puternică, mult mai consolidată. Cu o armată dispusă să lupte și costurile rușilor vor fi mari, implicit pentru domnul Putin. Și asta nu ar corespunde cu dorința Rusiei de a manevra în politica internă a Ucrainei.

Făcând o paranteză aici, Rusia, atunci când a anexat Crimeea, a scos din jocul politic din Ucraina câteva milioane bune de alegători pro-ruși.

Aceia votau partide și politicieni pro-ruși. Apoi au mai scos din joc astfel de alegători și în Donețk și Lugansk.

Într-un fel, poate asta a fost și „tot răul spre bine” al Ucrainei. Deoarece, fără aceste voturi pro-rusești, țara a avut mai puțini politicieni pro-ruși și atunci Ucraina a fost mult mai coerentă în politica sa internă. Astfel, s-a putut consolida mai bine și și-a putut reface mai bine armata.

Mai multă securitate prin prezența militară a SUA în regiune

■ **Cât de periculos este pentru România să aibă totuși trupe rusești, ne referim aici la cele din Transnistria, la circa 100 de kilometri de granițele sale?**

■ Acele trupe nu contează pentru România. Acestea nu constituie un pericol pentru România. N-au forța necesară pentru a pune în pericol România pe niciuna din porțiunile ei de graniță dinspre Republica Moldova.

Sigur, ele trebuie monitorizate, dar nu pot constitui un pericol. În schimb, Crimeea este problema, deoarece acolo este o concentrare mare de trupe. Este vorba de o distanță de 300 de kilometri.

■ **Președintele Klaus Iohannis a cerut la recentul summit B9 de la București, la care a participat online inclusiv președintele SUA, Joe Biden, o mai mare prezență militară americană în România. Ce înseamnă pentru securitatea**

regională o prezență sporită americană în România?

■ Mai mult siguranță. Nu știm oficial ce ar însemna cantitativ prezența sporită, deoarece acestea nu sunt informații publice, dar mai multe trupe ar echivala cu mai multă securitate pentru România.

Teoria relațiilor internaționale ne spune că trebuie să existe un echilibru între țări. Ori pe concentrarea aceasta suplimentară de forțe rusești în Crimeea și transformarea Crimeii într-un portavion ultra înarmat, evident că trebuie menținut un echilibru și o balanță egală.

Balanța aceasta, pe de o parte, este dată de pregătirea și dotarea suplimentară a trupelor armate române, iar pe de cealaltă parte, este contribuția aliaților României din NATO.

Toate vin în contextul consolidării capacităților NATO de pe flancul de est pentru protejarea tuturor acestor state.

Politică coerentă în raport cu Moscova

■ **Ce ar însemna din punct de vedere al securității venirea la putere a forțelor proeuropene la Chișinău și cu o viitoare coalitie majoritară și un Guvern alături de președintele Maia Sandu și agenda sa reformistă. Ar crea acest lucru oportunități de securitate sporite pentru Chișinău sau, din contra, ar antagoniza Rusia și stimula**

implicarea ei în politica internă a Republicii Moldova?

■ Eu cred că doamna Maia Sandu a fost foarte înțeleaptă și a procedat cu foarte mult tact până acum. S-a văzut clar că nu închide ușa Moscovei și foarte bine face. S-a văzut că este dispusă la dialog și cu Moscova. Sunt mize importante pentru Republica Moldova în relația cu Rusia. În primul rând, este vorba și de exporturile agricole.

Doi la mână, Republica Moldova are cetățeni care lucrează în Rusia și nu poate fi indiferentă față de situația lor. Eu înțeleg și mi se pare absolut corect ca un Chișinău orientat pro-european să încerce să mențină dialogul cu Moscova.

De altfel, se vede că și Rusia vrea chestiunea aceasta. Președintele Putin a felicitat-o pe Maia Sandu și a fost printre primii. Nu văd de ce un guvern pro-european ar ostiliza Rusia, cu condiția păstrării unui dialog cu Rusia, la fel cum o face și Occidentul.

În Occident, atunci când s-a pus problema sancțiunilor față de Rusia, s-a pus problema cooperării cu Moscova, nu a dialogului. În toată această perioadă complicată, și statele mai mari și cele mai mici au continuat să dialogheze cu Rusia. S-a oprit colaborarea pe anumite proiecte, dar prima regulă a diplomației spune că trebuie păstrat contactul direct pentru că altfel nu mai există proces diplomatic.

■ **Vă mulțumim!**

Opinia Expertului

Cazul Ucrainei și definirea unei politici externe, interne sau de apărare și securitate pentru Republica Moldova

Laura Zghibarța, asistentă de proiect și cercetător junior al Asociației pentru Politică Externă (APE)

În timp ce Moldova pare consumată de alegerile parlamentare anticipate din iulie și de maximizarea capitalului politic pentru acestea, Ucraina s-a confruntat cu manevre și provocări militare ale Rusiei la hotarul ei estic, zonă la care Rusia are acces direct, spre deosebire de Transnistria. Intensitatea și amploarea manevrei care a animat puterile occidentale, fiind cea mai mare concentrare de trupe ruse din 2014, proximitatea cu Moldova și implicațiile dinamicilor pentru soluționarea finală a conflictului din Transnistria, reforma internă demarată de noua Președinție, dar și pentru potențialul unui parteneriat moldo-rus pragmatic și pozitiv – toate aceste circumstanțe pun întrebarea privind specificul și direcția politicii naționale pe care trebuie să o adopte Moldova, indiferent de rezultatul scrutinului parlamentar.

Manevrele militare și provocările pentru Ucraina

Prezența militară a Rusiei la hotarul estic al Ucrainei, în apropierea de regiunea Donbas și în Crimeea, echivalând cu peste 100 000 de trupe, dar și tancuri, artilerie, vehicule blindate și echipament militar, după intensificarea recentă a ostilităților dintre Kyiv și separatiștii pro-ruși din est, în ciuda acordului de încetare a focului din 2019-2020, a avut explicații inconsistente sau poate, de fapt, stratificate și

interconectate pe care le-au oferit autoritățile ruse.

Argumentul privind demararea de exerciții în regiune pentru testarea nivelului de pregătire și asigurarea capacității operaționale și de apărare a forțelor sale militare, în cazul unui risc la adresa securității acesteia, a fost cuplat cu o reacție considerată legitimă de Rusia la așa-zisele provocări ale autorităților Ucrainei în Donbas prin care se încerca escaladarea conflictului cu separatiștii din est. Și incursiunile SUA și NATO în Ucraina, pe care o transformă într-un “butoi de

pulbere” prin dotarea cu arme, e o amenințare pe care Rusia pretinde că trebuie să o combată.

În plus, deși nu se consideră implicată în luptele din Ucraina, aceasta nu va rămâne indiferentă față de populația vorbitoare de rusă din regiune, recipientă de pașapoarte ruse și de un ‘protectorat legitim’ al Rusiei, prin urmare.

Contextul acestor mișcări depășește o problemă strict internă a Ucrainei. Deși s-ar putea să fie un exercițiu de intimidare și descurajare a Ucrainei prin afișarea superiorității militare a Rusiei în comparație cu forțele ucrainene, dar și de aplicare a presiunii pentru a obține concesii în ceea ce privește aplicarea acordurilor de la Minsk și statutul republicilor autoprocimate. Deci și de maximizare a influenței pe care

Rusia o va putea exercita în procesul politic și decizional intern al Ucrainei sau în tergiversarea parcursului ei european, implicațiile sunt și de ordin regional/internațional.

SUA este intransigentă și mai hotărâtă să acționeze împotriva derapajelor Rusiei în ceea ce privește respectarea drepturilor omului și alinierea la standardele democratice, împotriva tendințelor ei militare, direcțiilor politicilor de securitate și de dezinformare, amenințărilor hibride sau obiectivelor urmărite prin Nord Stream 2, în timp ce în frunte cu Președintele Biden e și promotoare a suveranității și integrității Ucrainei.

În plus, Marea Neagră e o arenă de conflict și tensiuni sporite de ordin militar, economic, energetic și politic, în care e încadrată și NATO, SUA, Rusia și Ucraina, pe lângă alți actori.

Chiar dacă Rusia declara că activitatea militară în regiune nu reprezintă o amenințare pentru Ucraina (acum în proces de retragere după anunțul oficialilor care confirma 'succesul' exercițiilor demarate), această dinamică va rămâne un factor de destabilizare cu un potențial de escaladare a tensiunilor în regiune, care va genera un soi de dilemă a securității.

Fiind expusă direct la o chestiune militară, pe lângă una politică, Ucraina cere anumite soluții de ordin militar (de apărare). Chiar dacă aderarea la NATO e considerată de autoritățile ucrainene a fi soluția pentru războiul din Donbas și

incursiunile Rusiei în țară, fapt reiterat în această conjunctură regională, NATO nu se arată neapărat dispusă să se extindă și să-i ofere acest statut, constrânsă poate și de factorul rus, care aborda recent posibilitatea unei escaladări a tensiunilor "cu posibile consecințe ireversibile pentru statul ucrainean" în cazul aderării.

Pe de altă parte, deși solicitase de la SUA dotarea cu echipamente și sisteme de apărare avansate în cadrul vizitei Secretarului de Stat Antony Blinken în Ucraina, care nu s-a soldat cu politici concrete în acest sens, SUA urmărește să consolideze cooperarea bilaterală și asistența în materie de securitate.

Ucraina e încurajată și de îndemnul Uniunii Europene către alte state de a-și intensifica sprijinul militar pe care să i-l acorde, dar și de mediul de experți internaționali care atribuie sporirii capacităților defensive și de apărare convenționale și dislocării unor trupe din statele membre ale NATO în țară (pe lângă alte măsuri diplomatice și economice pe care să le ia în considerare Occidentul) un rol important în consolidarea rezilienței și asigurarea unei anumite parități a Ucrainei în raport cu Rusia.

Un indirect semnal de alarmă pentru Moldova

Cazul Ucrainei ar trebui să reprezinte/genereze și pentru Moldova un semnal de alarmă în ceea ce privește securitatea (non-tradițională) a țării, parțial declanșat

după alegerile prezidențiale de o nouă agendă de politică externă și internă. În această perioadă, autoritățile ucrainene au mizat să securizeze frontiera cu Moldova, trimițând forțe armate și echipament, pe fundalul unor exerciții militare desfășurate în Transnistria de GOTR în comun cu trupele transnistrene.

Fiind o practică tipică în regiune care nu a reprezentat un motiv de alarmare pentru autoritățile din țară (cel puțin pentru Ministrul Apărării), manevrele sunt simbolice pentru potențialul lor destabilizator și rolul pe care îl au în subminarea securității regionale, a suveranității și integrității (teritoriale și politice) a țării, în special în contextul în care Transnistria pare ambițioasă. Declarațiile lui V. Krasnoselski privind capacitatea regiunii să răspundă unui atac armat (improbabil) din partea Chișinăului, atitudinea tranșantă față de utilitatea trupelor ruse de menținere a păcii și păstrarea formatului actual al misiunii sau continuarea dialogurilor bilaterale cu oficialii ruși, inclusiv despre necesitatea de a proteja drepturile și interesele 'compatrioților' ruși din regiune și de a asigura mijloace legale care să faciliteze obținerea cetățeniei ruse de locuitorii din Transnistria sunt reprezentative, ultima fiind o politică/discurs problematic care restricționează drepturile legitime pe care le poate exercita Moldova în raport cu cetățenii și teritoriul său, formalizat în stânga Nistrului și aplicat și în cazul Ucrainei.

Și totuși, autoritățile din Moldova discută tot mai mult cu partenerii occidentali despre crearea condițiilor pentru soluționarea finală a conflictului: retragerea trupelor ruse, a munițiilor din Cobasna și implicarea OSCE pentru asigurarea unui proces transparent, pe lângă soluționarea problemelor sectoriale. E sugestiv faptul că, mizând pe organizarea în acest an, împreună cu OSCE, a unei întâlniri în formatul 5+2, Președinta Maia Sandu atribuie stabilității politice interne un rol important în avansarea negocierilor și a dosarului transnistrean.

Experiența pe care o are Moldova cu Rusia sau Transnistria nu ține neapărat de o problemă și soluție militară sau de o prezență directă a SUA, NATO sau UE în țară. Problema e una (geo)politică, în primul rând, iar prezența Occidentului se remarcă prin programe de dezvoltare, suport financiar, dialog politic și discursuri adresate inclusiv claselor politice și autorităților care subminează statul de drept și procesele democratice din țară, aceste discursuri fiind catalogate recent de Rusia drept ingerință în afacerile interne ale Moldovei. În plus, comparativ cu Ucraina, Moldova nu aspiră la statutul de membru al NATO.

O politică externă, internă sau o politică de apărare și securitate pentru Moldova?

Occidentul a avut o reacție mai puțin impunătoare în raport cu evenimentele din Ucraina – poziții diplomatice prin care a condamnat

manevrele militare și a solicitat retragerea forțelor armate, inițiative de dialog comun sau noi sancțiuni impuse de SUA Rusiei, care, deși nu s-au referit la evenimentele din regiune, au reflectat atitudinea autorităților americane față de provocările ruse.

Nefiind încadrată în agenda marilor puteri sau membră a Uniunii Europene și NATO, cu o problemă domestică mai puțin importantă care să solicite atenția Occidentului și o implicare profundă în afacerile țării, Moldova va trebui să devină autosuficientă și să acționeze în mare parte autonom.

Avantajul e că și problematica transnistreană nu e neapărat conectată la dispute externe mai largi, precum e cazul Ucrainei cu Nord Stream 2 sau tensiunile din Marea Neagră, Moldova având oportunitatea să se concentreze pe un proces intern. Faptul că și SUA discută nu doar despre capacitățile de apărare ale Ucrainei într-o astfel de conjunctură, dar și despre lupta împotriva corupției pe care trebuie să și-o asume autoritățile ucrainene, e și mai reprezentativ pentru Moldova. În virtutea provocărilor cu care se confruntă țara și o fac susceptibilă incursiunilor externe care nu servesc interesului național, aceasta are nevoie de mecanisme de apărare non-tradiționale. Politica externă promovată acum de noua instituție prezidențială, internalizată și raportată la politica internă, bunăstarea cetățenilor, lupta cu corupția, consolidarea democrației și a statului de drept, calitatea procesului instituțional

sau de justiție din țară, dar și la necesitatea de a securiza integritatea și suveranitatea țării, mizează să asigure buna funcționare și, prin urmare, reziliența statului printr-o interacțiune deschisă, constructivă și avantajoasă cu toți partenerii de cooperare.

Pe de altă parte, e vorba și de reducerea/combateră presiunilor exercitate de Rusia prin intermediul dosarului transnistrean, barierele comerciale, gazului rusesc și a unor relații bilaterale anterior politizate; soluționarea acestor probleme și construirea unor relații de paritate pe cât se poate de non-conflictuale, pozitive și pragmatice, care să îi permită Moldovei să se dezvolte prin alinierea la standardele europene (democrație, stat de drept, etc.).

Oportunitatea de reformă internă se regăsește în agendele bilaterale cu SUA sau UE, iar soluțiile pentru stabilizarea și securizarea țării țin de absorbția sprijinului financiar, tehnic și operațional oferit de Occident pentru dezvoltarea economiei, transparentizarea sectorului financiar, reforma în justiție, buna guvernare, consolidarea capacităților de apărare non-tradiționale pe care le exploatează unele state (lupta împotriva amenințărilor hibride, securitatea cibernetică și informațională) și a proiectelor de promovare a încrederii dintre cele două maluri ale Nistrului.

În cazul Transnistriei, o importanță majoră se acordă nu doar retragerii forțelor și a echipamentului militar rusesc, dar și extinderii reformei interne și în regiune, decriminalizării

și înlăturării instrumentelor politice, economice și sociale care alimentează conflictul.

Consolidarea dialogului în dosarul transnistrean

Dialogul dintre Chișinău și Tiraspol ca părți ale conflictului (și nu Moldova și Rusia) e o practică consolidată deja, dar de care Maia Sandu pare să vrea să se îndepărteze mai mult, mizând pe revigorarea formatului larg de negocieri și în condițiile unor eșecuri anterioare (negocierile din 2019 de la Bratislava). Toate acestea urmăresc să maximizeze ponderea Chișinăului în negocieri și capacitatea acestuia de a asigura respectarea angajamentelor asumate de părți, precum cele de la Summit-ul OSCE din 1999.

Aspectul militar nu e de neglijat, dar probabil nu reprezintă primul mijloc și instrument pe care Moldova l-ar utiliza în politica ei de

securitate. Actualizarea strategiei de securitate națională, finanțarea adecvată a armatei și participarea acesteia la programe de instruire și exerciții militare, politici pe care le promovează Maia Sandu, cuplate cu programele de modernizare și reformă a armatei naționale și consolidare a practicii de bună guvernare în sectorul apărării, implementate în parteneriat cu NATO, toate urmăresc să creeze o instituție de securitate/apărare în țară care să servească interesului național, să reziste tentativelor de interferență externă și amenințărilor hibride, să susțină edificarea unui stat democratic și să contribuie, prin urmare, și la securitatea regională.

În cazul Moldovei, politicile externe, interne, de apărare și securitate nu se exclud, fiind nu doar sinergice, dar fundamentate pe un același obiectiv – asigurarea unei bune și independente funcționări a statului, drept formă a securității naționale. Deși nu au prea existat reacții

publice ale oficialilor din țară pe marginea evenimentelor din Ucraina, asemenea discursuri probabil nefiind foarte utile în preajma alegerilor anticipate, poziția actorilor politici precum PAS, Maia Sandu sau PSRM poate fi dedusă, în contextul declarațiilor anterioare privind apartenența Crimeii și recunoașterea integrității și suveranității Ucrainei.

Alegerile anticipate vor defini direcția politicii naționale, modul în care Moldova va aborda și percepe insecuritățile naționale, cum va reacționa la evenimentele regionale și coopera cu partenerii săi. Este important ca statul să nu se regăsească într-o stare de incertitudine, în condițiile în care parteneriatul occidental, dar și cel regional (din Estul Europei) se vrea consolidat. Acționând de bună credință și în direcția unui parcurs democratic, Moldova ar putea să obțină mai mult suport internațional pentru crearea și menținerea unui mediu intern securizat și dezvoltat.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.